

'Een natuurlijke partij om mee samen te werken'

De oorlog op de Balkan is afgelopen. Daarmee is een campagne geëindigd die een eenvoudige opgave zal blijken te zijn in vergelijking met wat er nu moet gebeuren in Joegoslavië. De opvang van meer dan een miljoen vluchtelingen in Kosovo voordat de winter in september invalt, een gebied dat platgebombardeed is en vergeven van de mijnen weer leefbaar maken, en vreedzaam samenleven van verschillende etnische groepen binnen Joegoslavië mogelijk maken, zullen veel moeilijker zijn dan het gooien van bommen.

Met het einde van de oorlog is ook een periode geëindigd waarin de SP als enige partij in de Kamer een afwijkend geluid liet horen: ondanks de pro-oorlog-campagne in de media en ondanks opiniepeilingen die aangaven dat ook een meerderheid van de SP-kiezers vóór het NAVO-optreden was. Een bijzondere periode

dus. En dat is reden voor een terugblik met Kamerlid Harry van Bommel en *Initiatiefgroep 19 juni*-secretaris Nico Schouten.

'Het moeilijkste vraagstuk was of we wel of niet onze steun moesten geven aan de vredesoperatie die nu plaatsvindt in Kosovo,' kijkt Harry van Bommel terug. 'Eerdere vredesoperaties zijn lang niet allemaal succesvol gebleken. Vaak zijn de verwachtingen veel te hoog gespannen. Wij hebben daarom drie belangrijke voorwaarden verbonden aan onze steun. De vredesoperatie mag niet alsnog tot een grondoorlog leiden: als de Serviërs of het UCK het akkoord opzeggen, mag de vredesmacht niet ongemerkt overgaan tot het met geweld opleggen van vrede. Ten tweede moet het politieke doel – geen afscheiding van Kosovo – onverminderd van kracht blijven. En als derde moet de vredesmacht op volwaardige wijze de inzet van Russische en eventuele andere niet-NAVO-troepen realiseren.'

Een risico dat de afgelopen maanden steeds dreigde, was afgeschilderd te worden als Milosevic-vriend. Is het gelukt dat te voorkomen? Van Bommel: 'Ik denk het wel. Wij hebben het optreden van Milosevic steeds ondubbelzinnig veroordeeld. Net zoals we ook het UCK steeds kritisch beoordeeld hebben. De rest van de Kamer heeft dat laatste niet altijd gedaan. Soms leek er een houding te zijn van *wij zijn tegen Milosevic, het UCK is ook tegen Milosevic, dus het UCK is goed*. Eén keer heeft Van Aartsen (minister van Buitenlandse Zaken) aan het eind van een debat gezegd: *De SP is consequent in zijn stellingname. De SP wilde niets doen voor Kosovo, de SP blijft niets doen voor Kosovo*. 'Dat pik ik niet,' heb ik toen gezegd. En ik heb erop gewezen dat de NAVO ook geen veiligheid heeft gebracht, maar juist de vluchtelingenstroom sneller en massiever in beweging heeft gezet.'

Pas na ruim twee maanden oorlog nam de SP het initiatief voor een landelijke protestdemonstratie. Waarom niet eerder? Van Bommel: 'Vanaf het be

Harry van Bommel

Nico Schouten

gin is er op allerlei manieren een stemming pro militair ingrepen gekweekt. Met alle NAVO-propaganda, met steeds opnieuw de beelden van de vluchtelingen en ook met de opiniepeilingen, waarbij erop gehamerd werd dat zowat iedereen vóór was, ook in de SP-achterban. Aanvankelijk besloten wij om daar tegenin te gaan met discussie, debat en het steeds toelichten van onze opstelling. Ook in de nieuwe situatie, toen de oorlog een gegeven was, zijn we steeds onze kritiek blijven uiten: op de wapens die ingezet werden, op de doelen die gekozen werden. Daar komt ook de ervaring bij die ik persoonlijk heb opgedaan tijdens de demonstratie in Amsterdam, twee weken na het begin van de oorlog. Daar bleek dat het een zeer riskante onderneming is om een demonstratie tegen de oorlog te organiseren of er zelfs maar aan deel te nemen. Want vanzelfsprekend komen er op zo'n demonstratie veel Serviërs af, en lopen de gemoederen hoog op, waarbij allerlei uitingen plaatsvinden waar wij niet achter staan. Een vrouw bijvoorbeeld wilde een armband opdoen met een jodenster en daarin het woord Serviërs. Ik heb toen gezegd *als u dat doet, ben ik weg*. Als dat soort uitingen de demonstratie gaan domineren, kweek je geen solidariteit, maar tegenstand en loop je het risico ermee geassocieerd te worden. Zeker in de beginfase van de oorlog, toen het publiek zo slecht geïnformeerd werd. Later veranderde het beeld en spraken bijvoorbeeld steeds meer columnisten zich uit tegen de oorlog en kregen wij steeds meer contacten met mensen die samen met ons de demonstratie wilden organiseren. Daar is de *Initiatiefgroep 19 juni* uit voortgekomen.'

Van Bommel wijst erop dat het einde van de oorlog niet betekent dat ook de propaganda is afgelopen. 'We zullen nog wekenlang via de media geconfronteerd worden met zaken die gepresenteerd worden om de oorlog goed te praten. Terwijl die zaken juist de mislukking bewijzen. De onderhandelingsruimte die er achteraf wel bleek te zijn, had gebruikt moeten worden tijdens de onderhandelingen in Rambouillet. Het is een schande dat dit niet gebeurd is.'

Van Bommel is trots op de Beter dan Bommen-debatten die tal van SP-afdelingen georganiseerd hebben in navolging van het eerste debat in Amsterdam. 'Natuurlijk, het hadden er meer kunnen zijn en ook meer mogen zijn. Voor het eerst sinds heel lang neemt Nederland deel aan een oorlog. Als je dan een behoorlijke SP-afdeling bent, dan moet je zeggen 'wij organiseren een debat'. Maar gelukkig heel wat afdelingen hebben dat gedaan, en dat is een uitstekende zaak. De debatten waren belangrijk. De kranten schreven steeds *de SP is tegen*. In de debatten konden we toelichten waarom. Wij hadden heel sterk de behoefte om dat te doen, en bij veel mensen was er ook de behoefte

Na de oorlog

Langzaam wordt duidelijk hoe groot de ramp is die de bommen op Joegoslavië hebben aangericht, onder andere op milieugebied. Volgens een rapport van VN is de Donau, die drinkwater levert aan vijf landen, ernstig vervuild door grote hoeveelheden olie en chemicaliën uit platgebombardeerde fabrieken en raffinaderijen. Ook is er veel giftig uraniumoxide vrijgekomen door het gebruik van munitie die verzaard is met verarmd uranium. Harry van Bommel heeft inmiddels aan de regering opheldering gevraagd over het VN-rapport en over de risico's voor de Joegoslavische burgers en de KFOR-militairen.

om ernaar te luisteren. De debatten zijn bijna allemaal ook uitstekend verlopen. Het bleek wel dat een goede gespreksleider voor dit soort avonden absoluut nodig is: soms liepen de emoties erg hoog op.' Van Bommel trekt een les uit de discussie-avonden. 'Ik denk dat afdelingen veel vaker dit soort debatten over landelijke vraagstukken moeten organiseren en daarbij een Kamerlid uitnodigen. Dat is in de eerste plaats goed voor het interne debat, en het zorgt er verder voor dat de afdelingen met mensen buiten de eigen kring in contact komen, die kunnen bereiken en wellicht kunnen vasthouden.'

Nico Schouten heeft tijdens de oorlog veel contact gehad met gelijkgestemde personen en organisaties. Hoe kijken die tegen de SP aan? 'Op een groot deel van de vredesbeweging, althans wat daarvan over is, heeft de SP een heel goede indruk gemaakt. Allerlei halve en hele pacifisten hebben alleen door ons hun standpunt vertolkt gezien. Daar zitten ook veel leden of sympathisanten van GroenLinks tussen die bepaald niet gelukkig zijn met hun partij. De reactie op ons voorstel om op 19 juni te gaan demonstreren was vooral dat men blij was dat de SP het initiatief nam, omdat daardoor een grotere opkomst te verwachten was. We hebben de afgelopen maanden de contacten met de vredesbeweging verstevigd, waardoor het in de toekomst gemakkelijker wordt om snel opnieuw een front te vormen. Verder hebben we contacten gelegd met mensen uit de wereld van de cultuur, de media en de wetenschap. Ook dat liep redelijk soepel. Ons comité van aanbeveling telde 23 mensen, en we zijn met werven gestopt tot het vredesplan bekend werd: we hebben dus maar een week mensen benaderd. Wat we duidelijk bereikt hebben is dat de SP in brede kring gezien wordt als een natuurlijke partij om mee samen te werken.'